humanist

27-18
Tweewekelijkse uitgave van het Humanistisch Verbond
1 november 1972

KRITISCHE GEESTELIJKE VERZORGING (I)

„Vereist het verrichten van geestelijke verzorging een kritische instelling?" Dat is de vraag met de beantwoording waarvan ik me graag in deze artikelen wil bezig houden.
Onder een kritische instelling versta ik het vermogen om meningen, gedragingen en situaties te beoordelen op hun waarde (goed-slecht, juist-onjuist) en de invloed daarvan op mens en samenleving en de bereidheid om op grond van deze beoordeling als geestelijk verzorger te handelen.
In deze definitie is opgenomen de erkenning dat meningen, gedragingen en situaties als regel niet met een simpel goed of slecht, juist of onjuist beoordeeld kunnen worden en dat er velerlei nuances en komplikaties kunnen zijn die het oordeel vertroebelen. Dat maakt in de praktijk inderdaad het beoordelen een heel moeilijke zaak, en het wijst er al meteen op dat een kritische instelling de nodige voorzichtigheid vraagt, maar het behoeft toch de instelling als zodanig niet aan te tasten.
Wat is geestelijke verzorging?
Daarover is reeds heel wat geschreven maar ik ga ook hier proberen een korte duidelijke definitie te geven. Die heeft dan met name betrekking op de humanistische geestelijke verzorging.
Geestelijke verzorging is het streven mensen behulpzaam te zijn bij hun persoonlijke ontplooiing en hun, daarmee verbonden, plaatsbepaling in de samenleving, in het bijzonder voor wat betreft de geestelijke en zedelijke beslissingen die daarbij moeten worden genomen.
Ik heb in deze definitie opzettelijk allerlei bijkomende zaken als vrijwillige of beroepshalve geestelijke verzorging, mogelijke methodiek enz. achterwege gelaten om zo duidelijk mogelijk tot de kern van de zaak door te dringen.
De vraag is nu eigenlijk bijzonder eenvoudig geworden n.l. of de door mij gedefinieerde kritische instelling een vereiste is voor de door mij eveneens gedefinieerde geestelijke verzorging.
Ik kan de nieuwsgierige lezer wel meteen meedelen dat ík de vraag bevestigend beantwoord maar dat mijn ervaring als geestelijk verzorger is dat daarmede een aantal problemen aan de orde komen die bijzonder moeilijk tot een oplossing kunnen worden gebracht.

Maar eerst een verklaring van mijn bevestigend antwoord.
Geestelijke verzorging is dus een „behulpzaam" zijn bij het nemen van beslissingen.

Het feit dat je je de vraag kan stellen of mensen wel zoveel beslissen en of niet veel meer erfelijkheid, milieu, politiek-ekonomische omstandigheden, het toeval enz. een beslissende rol spelen in ons leven is niet relevant. Zelfs al zou dat voor de volle honderd procent gelden, wat natuurlijk niet het geval is, dan nog ligt er het feit dat wij het gevoel hebben, dat wij menen door beslissingen ons eigen leven en dat van onze omgeving te beïnvloeden en het nemen van „vermeende" beslissingen is precies hetzelfde als het nemen van beslissingen.
Soms zijn beslissingen van betrekkelijk eenvoudige aard, het overwegen van het voor en tegen van een zaak en het nemen van een besluit maar soms zijn beslissingen ook het gevolg van hele levensprocessen waarin het moment van beslissing nauwelijks aan te wijzen valt.
Maar toch; behulpzaam zijn bij beslissingen. Dat behulpzaam moet niet worden opgevat in de zin dat de geestelijk verzorger samen met zijn kliënt de beslissing neemt. Daar is geen sprake van, althans daar hoort geen sprake van te zijn. Het is de taak van de geestelijk verzorger de ander zodanig te helpen dat deze zelf in staat geraakt tot het nemen van de nodige beslissingen.
En het behoeft, meen ik, weinig betoog dat het voornaamste dat men nodig heeft om tot werkelijke beslissingen te komen nu juist een kritische instelling is.
Dat betekent dat de geestelijk verzorger voor alles zal moeten trachten deze kritische instelling (t.o.v. zichzelf, t.o.v. de geestelijk verzorger, t.o.v. anderen, t.o.v. de omstandigheden) te wekken en te stimuleren.
Als het bovenstaande juist is dan kan de konklusie getrokken worden dat de geestelijk verzorger dit alles slechts zal aan kunnen als hij zelf werkt uit een mentaliteit die we boven hebben omschreven met de woorden „kritische instelling".
Ik meen dan ook dat als men over de „grondhouding" van de geestelijk verzorger spreekt een werkelijk kritische instelling daarvan een belangrijk, zij het niet

(lees verder pagina 2)

in dit nummer:

Kritische geestelijke verzorging
pagina 1
Hoofdbestuur
pagina 2
Kees Schonk
pagina 4
Vorming
pagina 4
Vergadering Verbondsraad
pagina 5
Even uw aandacht
pagina 5
Ingezonden brieven
pagina 6
Applicatiecursus Humanistisch Vormingsonderwijs
pagina 6
Geestelijke verzorging voor zieken en bejaarden
pagina 7
Boekbespreking
pagina 8
Ledenwerfactie
pagina 8

(vervolg van pagina 1)

KRITISCHE GEESTELIJKE

het enige, deel uitmaakt en dat bij de selektie en de opleiding van geestelijke verzorgers daarop in het bijzonder de aandacht moet worden gevestigd.
In de verhouding geestelijk verzorger—kliënt komt men dan ook zeker niet klaar met de traditioneel bekende houding van welwillende, vriendelijke zorg maar zal vaak een bijzonder openhartige en kritische opstelling nodig zijn. Dat sluit natuurlijk welwillendheid nog niet uit maar het geeft wel aan dat genoemde verhouding veel gekompliceerder is of kan zijn dan buitenstaanders zich voorstellen. Het is trouwens zo langzamerhand algemeen bekend dat in de moderne, psychologische benadering van mensen in moeilijkheden soms zelfs bijzonder agressieve methoden niet worden geweerd. Zonder daar verder op in te gaan en er een oordeel over uit te spreken (dat ook hier zeker niet generaliserend zou kunnen zijn) zou ik in ieder geval wel af willen van het verouderde image van de geestelijk verzorger als de man met wie je zo prettig kan praten (niet omdat dat op zichzelf onjuist is maar omdat het maar een deel van de waarheid is).
Geestelijke verzorging vraagt dus vanuit zijn eigen aard een kritische instelling. Zelfs als we overigens in de meest volmaakte omstandigheden geestelijke verzorging zouden kunnen geven zou dat het geval zijn.

Maar de omstandigheden zijn allerminst volmaakt!
En dat brengt me tot een andere, wellicht voor deze tijd noodzakelijker, benadering van de vereiste kritische instelling van geestelijke verzorgers.
Het is natuurlijk erg mooi als geestelijke verzorgers anderen behulpzaam willen zijn bij de ontplooiing van hun persoonlijke mogelijkheden enz., maar wat doe je als je ontdekt dat de omstandigheden zodanig zijn dat ze die mogelijkheden van ontplooiing in hoge mate in de weg staan of die zelfs bijna geheel belemmeren? Moet je dan tegen de kliënt(en) zeggen dat ze pech hebben gehad maar dat ze toch maar moedig moeten volhouden? Moet je genoegen nemen met het beetje ruimte dat omstandigheden soms laten en daarbinnen wat sleutelen of . . . moet je die omstandigheden zelf te lijf gaan?
Vanuit een kritische instelling kom je gemakkelijk tot de konklusie dat het laatste noodzakelijk zal zijn.

Maar het is de vraag of dat kritisch genoeg is!
Want het gaat toch om de mensen die men „behulpzaam" wil zijn. In het bovenstaande is gezegd dat zíj de beslissingen moeten nemen. Maar zijn zij er aan toe om de omstandigheden te lijf te gaan, vooral als het gaat om maatschappelijke omstandigheden, het terrein waarop wij ons tegenwoordig zo veelvoudig bewegen. Of willen ze dat misschien helemaal niet en verliest de geestelijk verzorger die toch zijn gang gaat dan niet het werkelijk kontakt met zijn mensen? Wordt hij daardoor misschien niet een goed maatschappij-hervormer maar een slecht geestelijk verzorger?
In ieder geval is het natuurlijk niet zo dat de kijk die de geestelijk verzorger heeft op het maatschappelijk gebeuren de doorslag mag geven in zijn verhouding tot mensen die hij als geestelijk verzorger behulpzaam wil zijn.
Maar dat neemt niet weg dat geestelijke verzorgers steeds meer gekonfronteerd worden met het feit dat allerlei maatschappelijke omstandigheden het werk van geestelijke verzorging, zoals dat hier

Hoofdbestuur

Dr. A. J. Wichers, Alg.-sekretaris

Ditmaal een wat kleiner verslag uit het hoofdbestuur, maar vervolgens nog wel wat andere kost.

Allereerst de vergaderdata van dit bestuur. We proberen het maar weer eens met tweemaal per maand: november 3 en 17 en december 1 en 15. Maar het blijft meteen al bij een proberen, want op 28 en 29 oktober zijn er twee volle dagen van het hoofdbestuur en de staf over de problemen waar de samenleving in toenemende mate mee gekonfronteerd zal worden.

Het kàn — meen ik — niet meer met het industriële en konsumptieapparaat dat wij hebben; de waarschuwing van o.a. de Club van Rome is duidelijk genoeg en het onrecht in de wereld is duidelijk genoeg. Dit vereist standpuntsbepaling.

Voorts op 9 december nog eens apart een dag voor het beleid 1973.

Voor bezoek van afdelingsbestuurders zijn de normale vergaderingen van 3 en 17 november, 1 en 15 december weer open, om 19.30 uur, Oudegracht 152.

Bestuurders van afdelingen komt u dan ook?

Agendapunten onder andere: de zeer benarde financiële positie en de begroting; de relatie met enkele stichtingen, zowel eigen werkstichtingen als andere, verslag over de gang van zaken in de afdelingen; de ledenwerving, radio- en televisieprogramma's.

Vergaderingen 29 september en 13 oktober. De stand van de ledenwerving: na 5 weken net over de 500 nieuwe inschrijvingen en nog vele vragen om inlichtingen.

De tijd breekt aan dat de opbel- en bezoekploegen in de afdelingen in aktie komen. Leest u verderop over onze financiën en laat u zich daardoor extra aansporen om er achter heen te zitten!

Humanisties Jongeren Sentrum. Dit Sentrum heeft ons een afscheidsbrief bezorgd, maar niettemin blijft een aantal van ons nog steeds allerlei fraais ontvangen: aantijgingen dat we te koop zijn en dergelijke. Het Sentrum schijnt toch nog over de twintig groepen in het land te hebben, ook nog redelijk gespreid. Maar het bestuur heeft zich zo waterdicht tussen ons en zijn doen en laten opgesteld dat wij, nadat we de kraan van de voor financiering wegens ontoelaatbaar oplopende schuld al hadden moeten dichtdraaien, er nu ook overigens geen gat meer in zien.

Omdat we integer zijn hebben wij onze medesubsidieverlener, het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, ervan in kennis gesteld dat de relatie verbroken is, zodat men daar weet dat men ons niet meer in onze toezichtsformatie aan kan spreken.

Nu maar wat strooigoed tussen de wat uitvoeriger beschreven onderwerpen door, wat niet wil zeggen dat er nu alleen onderwerpen van minder betekenis aan de orde komen. Bij de vakatures hoofdbestuur voor 1973/75 moet gevoegd worden de vakature Warburg. De lijst wordt nu: Cabout, Roethof, De Ronde, mevr. Varkevisser en Warburg. Van ons uit gezien: jammer van hen allemaal, want we hebben samen heel wat te doorstaan gehad en dat alles naar mijn mening als kollege ook goed doorstaan.

Mr. J. Boesjes — onlangs raadsadviseur geworden en daardoor beroepsmatig weer zwaarder in beslag genomen — wil aftreden als voorzitter van Socrates. Dit gevoegd bij de reeds bestaande vakatures maakt dat er voorzien moet worden in een sterk vernieuwde ploeg.

Wie deze rubriek volgt weet van het ongenoegen dat werd veroorzaakt door een ook door het hoofdbestuur niet gesteund artikel in de Humanist van 15 augustus. Het bestuur van Bilthoven dat af dreigde te treden blijft aan. Ik weet niet of dreigen met alles wat je hebt wel een zo gelukkig middel is, tenzij in uiterste omstandigheden. Maar wat de zaak betreft waren we het met Bilthoven

VERZORGING (I)

is gedefinieerd, werkelijk belemmerend in de weg staan.
Het lijkt mij onontkoombaar dat tenminste een aantal geestelijke verzorgers zich zo sterk onder druk gevoelen van maatschappelijke omstandigheden die hun werk belemmeren dat zij juist vanuit dat werk tot felle maatschappij-kritiek en tot deelname aan maatschappelijk revolutionaire bewegingen komen.

Maar het lijkt me even zeker dat deze geestelijke verzorgers daarmede een barrikade opwerpen tussen zichzelf en anderen die zij misschien behulpzaam zouden kunnen zijn.
Om de nadelen van een dergelijke situatie te ontgaan is m.i. een sterk gedifferentieerde geestelijke verzorging nodig. Wij zullen de mensen moeten duidelijk maken dat niet iedere geestelijke verzorger voor iedereen even goed is. Op levensbeschouwelijk terrein is dat al lang het geval. Er is o.a. humanistische, joodse, katholieke en protestante geestelijke verzorging. Deze woorden geven de geestelijke achtergrond aan waaruit een bepaalde groep van geestelijke verzorgers werkt. Maar dat is vandaag niet genoeg meer. Het is een bepaalde jongeman zeker niet onverschillig of hij met zijn problemen bij een maatschappelijk progressief of een maatschappelijk konservatief geestelijk verzorger terecht komt. De vraag of hij echt verstaan wordt en dus hulp kan verwachten zal daar vaak van afhangen. Daarom acht ik het steeds meer nodig dat geestelijke verzorgers behalve hun „geestelijke achtergrond" ook hun „maatschappelijk gezicht" laten zien. Het is de enige manier voor mensen om uit te maken of zij bij een geestelijk verzorger terecht zijn gekomen in wiens instelling zij voldoende vertrouwen hebben om te verwachten dat zij de steun kunnen krijgen die zij nodig hebben.
Ik bedoel bepaald niet dat geestelijke verzorgers voortaan hun politieke partij achter hun naam moeten vermelden maar wel dat zij vanuit de geestelijke achtergronden van waaruit zij werken ook tot duidelijke maatschappij-kritische stellingname komen. Alleen op deze wijze zal het mogelijk zijn dat ook in maatschappelijk opzicht van een kritische geestelijke verzorging kan worden gesproken.

Het is duidelijk dat daarmede een ander gevaar meteen op ons komt afstormen. Het gevaar dat geestelijke verzorgers voortaan maatschappelijk indoktrinerend zullen optreden.
Het vreemde is dat men dat als regel t.a.v. de geestelijke achtergrond niet verwerpelijk vindt. Dat katholieke of protestante geestelijke verzorgers de mensen die zij verzorgen meteen ook binnen de kerk proberen te halen of te houden en dat humanistische geestelijke verzorgers wel zullen t chten de mensen van de juistheid van het humanisme te overtuigen vinden velen min of meer vanzelfsprekend.
Wie mijn definitie van geestelijke verzorging nog eens leest zal bemerken dat ik een dergelijke indoktrinatie verwerp. Dat doe ik ook t.a.v. een maatschappij-kritische houding. De geestelijk verzorger zal ook op dit gebied niet indoktrinerend moeten optreden maar hij heeft m.i. wel de plicht om vanuit zijn werk tot een stelingname te komen en de kliënt heeft het recht om dat te weten.
Het bovenstaande in acht nemend zou ik een volgende keer graag iets zeggen over de humanistische geestelijke verzorging in de strijdkrachten.

H. Lips

eens en daarom zijn we blij dat daar geen bestuursvakuüm ontstaat.

De kommissies die het hoofdbestuur moeten pre-adviseren over privacy (persoonlijke vrijheid) onder andere in verband met eventuele persoonsadministratie, en over de wenselijke vernieuwing inzake de zg. zedelijkheidswetgeving zijn zo goed als gevormd of gevormd zodat ze kunnen beginnen.

Privacy-kommissie: Holvast, Proeme, Spigt, Van der Willik en een gemeenteadministratiedeskundige.

Kommissie-zedelijkheidswetgeving: Defares, mevr. Herzogenrath, Klever, Knap, Roethof.

Ik bemerk, lezer, dat het strooigoed toch niet ongekommentarieerd op papier is gekomen. Ook van mijn voornemen om ditmaal een korte rubriek te schrijven komt niet veel terecht. Als de lengte u verveelt, dan laat u het wel weten. Het is nu eenmaal zo dat er bij zo'n hoofdbestuur erg veel op tafel komt, en er is geen keer of er is ook wel een potje hete brij bij.

Verder met strooigoed (de naam die dus weinig zegt over het belang).

De afdeling Schiedam wil fusioneren met Rotterdam. Alles was goed voorbereid, gunstig advies van onze organisatiesekretaris (De Leede). Akkoord.

Zowel achter als op het TV-scherm ook enkele veranderingen. Elfferich, die het Verbond als publiciteitssekretaris al goed had leren kennen is nu TV-producer geworden.

Tessel Pollmann presenteert ons programma'tje: u weet wel, zondags om de 14 dagen aan het einde van het avondprogramma.

J. Pasman, onze oud-direkteur gaat zo nu en dan in „Humanist" nieuws verzorgen uit de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden. Dat is die Stichting met dat langzamerhand grote aantal bejaardencentra het hele land door. Dan was er op 13 oktober de vraag van de afdeling Utrecht om spoedig nog een extra-vergadering te beleggen van de Verbondsraad. Eigenlijk zit je een beetje met zo'n vraag als die maar kort gesteld wordt, want je weet dan niet of de Verbondsraad wel opgetrommeld wil worden en je

weet van geen agenda. Zo maar wat uurtjes vragen zou goed kunnen slagen, maar wil men daarvoor komen? Je hebt dus liever dat het onderwerp bepaald en voorbereid wordt. Welnu, dat schijnt te gebeuren. Utrecht zal wellicht steun krijgen van enkele afdelingen en de vragen komen in een nota. Het zijn beleidsvragen, zodat het hoofdbestuur meent dat er alle aanleiding is om spoediger dan eind januari (het gebruikelijke tijdstip) bij elkaar te komen. Zoals gezegd had het hoofdbestuur zijn eigen „beleidsdag" op 9 december gesteld.
De financiën heb ik voor het laatst bewaard. U weet al dat ze zorgelijk zijn, want u hebt de laatste tijd niet anders gehoord. Het is trouwens maar zelden dat ze niet een of andere zorg baren en misschien bent u daardoor al te veel aan deze klaagzang gewend en mogelijk wat afgestompt. Maar laat het tot u doordringen dat het nu *niet* gaat om een klaaglied, maar om een heel boek in mineur. Alleen de kraaienmars zelf staat er nog niet in, althans in deze druk nog niet. Dus: wie weet wel in de volgende als de ernst van de situatie niet voldoende tot de leden doordringt.

Wat penningmeester en direkteur ons voorgeschoteld hebben is vakwerk en bouwt voort op wat accountants ons al eerder gesignaleerd hadden.
Hier komt het: *f* 315.000,— tekort dat tussen nu en eind 1973 moet zijn weggewerkt als we willen blijven bestaan. Als verhoogde inkomsten en giften begroot worden op *f* 135.000,- (dat is al een risiko) dan blijft er *f* 180.000,- te bezuinigen. Eénhonderdtachtig duizend gulden naar het prijsniveau van vandaag en niet naar dat van over een jaar, wanneer dezelfde posten misschien *f* 200.000,- kosten.
We zetten ons bezuinigingsbeleid dus krachtig door. De Verbondsraad zal ervan weten en het kongres mei 1973 zal zich aan een aantal voorstellen moeten zetten om ondanks inflatie gesaneerd te kunnen *blijven*.

KEES SCHONK

Eén jaar voor zijn pensioengerechtigde leeftijd heeft Kees Schonk afscheid genomen. Op de Verbondsraad in september hield hij zijn afscheidsspeech. Hij beklemtoonde nog eens de noodzaak van duidelijkheid omtrent onze uitgangspunten in al ons werk. Hij onderstreepte het belang van het zoeken van medewerkers in en uit het werk (en dus niet door advertenties) als het niet nodig is. En hij vertelde op zijn eigen anekdotische wijze enige van zijn ervaringen, waaruit duidelijk bleek hoe buitengewoon veel moeite men zich vaak geven moest om iets te bereiken. Verbondsraad en bezoekers, onder wie vrijwel alle kollega's van het eerste uur, luisterden geboeid en brachten hem een ovationeel applaus.

„Echt Kees Schonk", zei één van de aanwezigen na afloop. En dat was het. Toegewijd, bewogen, helder. Zijn helderheid was zijn kracht. Hij wist de dingen zo duidelijk te stellen, dat er weinig tussen te krijgen was. Zelf was hij zo gegrepen, dat weinigen daaraan weerstand konden bieden. Daardoor was hij één van de uitzonderlijke mensen in het Verbond, die gehoor vonden bij de gewone man. Zijn rechtlijnig denken overtuigde hen. Sommige intellektuelen vonden hem simplistisch; sommige hervormers vonden hem te ordelijk. Maar met deze simpele ordelijkheid wist hij hele groepen arbeiders te boeien en tot nadenken te brengen, ook in sociale zin.

Toen Kees Schonk in de arbeiderskampen begon te werken, werd hij skeptisch ontvangen. Dominees en aalmoezeniers voorspelden hem niet veel goeds. Wijzelf kunnen het al niet, merkten zij op met de hun kenmerkende bescheidenheid. Maar Kees Schonk kon het wel. Hij werd tenminste niet uit het raam gegooid, zoals eens een aalmoezenier (van de begrane grond overigens). Bovendien wist Kees Schonk een heel korps van toegewijde en bekwame vrijwilligers om zich heen te verzamelen, die gedurende twintig jaar onvermoeibaar doorgewerkt hebben. Te weinigen beseffen hoeveel hier en op andere terreinen door enkelen is verricht.

Later heeft Kees Schonk het gespreksgroepenwerk in het Verbond opgezet. En gedurende de laatste jaren heeft hij de grondslagen gelegd voor het werk in ziekenhuizen en bejaardenoorden. Op al deze gebieden heeft hij pionierswerk verricht en de humanistische ideeën zo aan de orde gesteld dat ook anderen erdoor beïnvloed werden in hun aanpak van het werk. En steeds is hij er in geslaagd goede medewerkers te vinden: Van der Vliet (nu al gepensioneerd), Van der Hulle, De Lege, zij allen zijn uit de school van Kees Schonk.

Toen Kees Schonk als raadsman bij het Verbond kwam, gaf hij er een goede positie voor op bij een chemisch laboratorium. Materieel ging hij er op achteruit. Maar voor hem (en voor ons) was het geestelijke winst. Hij hoorde tot het groepje funktionarissen die met niet aflatende werkkracht en overgave het Verbond geschraagd hebben van ongeveer 1950 tot hun krachten het begaven; bekwaam en tot het uiterste loyaal. Hij bezat geen ijzersterk gestel en hij eiste teveel van zichzelf. De laatste jaren ging dat niet meer. Nu moest hij het bijltje erbij neerleggen. Het Verbond raakt een harde werker kwijt en velen van ons een betrouwbare medewerker. Maar wat hij bij tallozen teweeg heeft gebracht, gaat niet verloren.

J. v. Praag

Vorming

Het Centrum voor Humanistische Vorming organiseert ten behoeve van de afdelingen van het H.V. een aantal cursussen en trainingen op het gebied van verdieping van de levensovertuiging, groepswerk, maatschappijkritiek en kadervorming, 4 aspecten van het humanistische vormingswerk. Het is de bedoeling, dat de afdelingsbesturen peilen of er binnen of buiten hun ledenkring belangstelling voor een of meer van de cursussen bestaat, waarna in samenwerking met ons Centrum tot realisering overgegaan kan worden. Er zijn kosten aan de cursussen verbonden. We hopen op den duur te komen tot een scala vormingsactiviteiten op gebieden, die actueel zijn en op theorie en praktijk van het humanisme betrekking hebben. Voor inlichtingen over de cursus kritische polemologie: Simon Radius, 1e Helmersstraat 20b, Amsterdam, voor inlichtingen over de andere cursussen: Albert Nieuwland, Jan Willem Brouwersstraat 18, Amsterdam, tel. 020 - 791015.

Cursus humanistische psychologie, een cyclus van 5 lezingen met o.a. een confrontatie met andere vormen psychologie, kennismaking met enkele technieken van de humanistische psychologie en een kijkje in wat een aansluitende, nieuwe tak van wetenschap zou kunnen gaan worden: de humanistische sociologie.

Cursus non-verbale communicatie, een cyclus van 10 bijeenkomsten, waarin geëxperimenteerd wordt met nieuwe vormen ontmoeting, zonder dat door woorden direct al afstand geschapen is. Woorden blijven echter onmisbaar voor de evaluatie van het gebeurde achteraf.

Confrontatieweekend. Gedurende een lang weekend wordt onder bevoegde leiding gezocht naar intensieve ontmoeting tussen de deelnemers, waardoor men op directe wijze feedback over zichzelf krijgt en nu eens niet via de indirecte manier van de beleefdheden van het dagelijkse leven.

Cursus kritische polemologie, een cyclus van 5 bijeenkomsten, waarin aandacht besteed wordt aan problemen als agressie, structureel en direct geweld, oorlog, revolutie en sociale verandering, de georganiseerde vredeloosheid en concrete mondiale conflicten.

Trainingscursus groepswerk, een cursus van 10 zaterdagen, waarin getraind wordt in allerlei vaardigheden, die bij het leiden van groepen te pas kunnen komen, zoals methoden van kennismaking, motivatieonderzoek, doelstellingbepaling, rollenspelen, alterego-methode, non-verbale oefeningen, analyse van machtsstructuren in de groep, conflicthantering, blokkadeopheffing, enz.

(Binnenkort start er in Amsterdam een trainingscursus groepswerk, waar nog enkele plaatsen vrij zijn).

Kongres 1973

Het 2-jaarlijks kongres van het Verbond — dat telkenmale een hoogtepunt in het verenigingsleven is — vindt in 1973 te Arnhem plaats (gebouw „Musis Sacrum") en wel op zaterdag 12 en zondag 13 mei. In verband hiermede wijzen wij, konform het bepaalde in het „Huishoudelijk Reglement", op het navolgende:

1. Voorstellen van afdelingen dienen uiterlijk op 6 januari 1973 te zijn ingediend.
2. Deze voorstellen, alsmede de kandidaatstelling voor het H.B. en de Verbondsraad (voor zover nodig, voorzien van een preadvies) dienen door het H.B. uiterlijk 3 februari 1973 ter kennis van de afdelingsbesturen te zijn gebracht.
3. Tot 17 maart is er voor de afdelingen gelegenheid amendementen in te dienen, alsmede tegenkandidaten te stellen. Amendementen kunnen in tweede instantie ook door het H.B. worden ingediend.
4. De beschrijvingsbrief voor het kongres zal uiterlijk 14 april in het bezit van de afdelingen zijn.

Directeur

Vergadering Verbondsraad

Deze vergadering heb ik helaas in zijn ochtendzitting niet mee kunnen maken. Maar er zijn, naar ik hoor, drie uren besteed aan de ontslagkwestie rondom iemand die volledig dwars ging liggen in het beleid. Drie uren aan een beleid besteed, en slechts in verband daarmee aan een beleidsdaad van het hoofdbestuur, zouden goed besteed zijn geweest. Drie uren die uitmondden in een motie waarin het hoofdbestuur gevraagd wordt op een beleidsdaad — en dus indirekt op zijn beleid — terug te komen zijn natuurlijk niet goed besteed geweest. Men heeft dit trouwens ingezien, want de motie behaalde uiteindelijk geen vinger.

Ook het Humanisties Jongeren Sentrum dat al kontesterend en polemiserend de tak afzaagt waarop het zit, kreeg geen steun.

De middag was heel wat rustiger. Men ging ermee akkoord dat de minimum kontributie met ƒ 10,— omhoog zou gaan in plaats van de ƒ 15,— die een kongres in een grijs verleden (de inflatie maakt een half jaar al grijs verleden) eens had goedgekeurd. Dit was in 1969. En nóg is het krap met die ƒ 10,— (die geheel voor de financiering van „Humanist" zijn bestemd).

Wat de vakatures voor het hoofdbestuur betreft: statutair is het hele hoofdbestuur demissionair op een kongres.

De praktijk — zijn oorzaak vindend in de noodzaak van kontinuïteit — is dat het hoofdbestuur zich, minus de opzegging, herkiesbaar stelt. Die opzeggingen noemen we dan maar vakatures. Er is aan de afdelingen gevraagd om namen te noemen voor de 5 vakatures die we hebben. Zelf bedenken we ook namen. Vervolgens — en daar zijn we mee bezig — gaat het hoofdbestuur polsen voor de voordracht die het aan het kongres voorlegt. Deze voordracht wordt — dat is allemaal statutair geregeld — tijdig bekend gemaakt en binnen de statutaire tijd kunnen er àndere kandidaten gesteld worden.

Er zijn ditmaal wat meer vakatures dan andere jaren, namelijk vijf (zie hoofdbestuursrubriek), en er is beloofd nog eens een profielbeschrijving van een hoofdbestuurder te geven. Voor wie zich voor een korte omschrijving interesseert, hier is hij: we moeten er weer wat vrouwen bij hebben. Twee erbij zou ons op drie brengen en dat is wel het minimaal wenselijke. Praktijk is dat ze moeilijk te vinden zijn. Voor de rest dus maar mannen. Voor twee of drie van de nieuwelingen zou het wenselijk zijn als ze uit de organisatie opkwamen, voor de twee (of drie) anderen dat ze van buiten komen en de nationale samenleving in enigerlei of enkele aspekten kennen of daar zelfs een rol in hebben. Sociologen en juristen hebben we langzamerhand voldoende. Ekologen? Agogen? Graag. Denkende aan vroeger, Van Praag, Bonger, Brandt Corstius, Stuiveling en Constandse, zitten we ook wat dun in de humanistische penvoerders van niveau. Als je verder gaat zitten denken dan is er natuurlijk nog wel meer op te noemen, maar dat houdt op zeker ogenblik op vruchtbaar te zijn, want een belangrijk kriterium is ook: gevoel voor een beleid op nationaal niveau. Dit is het niveau waarbij men niet genegeerd kan worden door ministeries, kerken, Raad van State, de NOS, de pers enz. enz. Tussen haakjes: hier staat niet dat ministeries enz. er bij voorbaat er steeds op uit zouden zijn om je buiten spel te zetten. Maar ze kunnen in elk geval niks doen als je een kaartenhuis op hun tafel zet.

Een warme golf van staand en aanhoudend applaus welde Schonk en echtgenote toe nadat Spigt zijn verdiensten aan het einde van de Verbondsraadsvergadering op 30 september had getekend. Een nieuwe, even lange en even warme golf stroomde het echtpaar toe nadat Schonk een afscheidstoespraak had gehouden. Velen waren er aanwezig om Kees en vrouw de hand te drukken en de agenda van het echtpaar staat nu vol met afspraken met oude vrienden.

Fijn was dat, maar het bleef niet fijn. Hierbij heeft het hoofdbestuur — en daar heb ik zelf een flink aandeel in gehad — steken laten vallen.

Het idee was: een warm afscheid, maar sober. Sober vanwege de uitermate zorgvolle financiële toestand.

En daarom was het de bedoeling om na het afscheid (in de volle zaal) met een aantal genodigden naar boven te gaan om in kleine kring een glaasje sherry te drinken. De tafels in de bibliotheek waren daartoe klaargezet en door attentie van het personeel stonden er bloemen.

We stelden ons voor dat het daar gezellig zou worden en dat er nog wel meer sprekers zouden komen. Voor velen was het ook gezellig, maar vooral voor de later komenden wat rommelig. Daarbij kwam de behoefte van enkelen om wat demonstratief te doen inplaats van diskreet op te vangen. Een wat lauwe douche dus voor Schonk na de sauna van beneden.

Onze verontschuldigingen aan Kees, die helemaal niet op deze wijze het middelpunt wil zijn, voor de steken die wij hebben laten vallen, door tevoren niet duidelijk te zijn geweest.

Wichers

humanist

Verantwoordelijk voor de inhoud:
Hoofdbestuur H.V.

Samensteller (a.i.):
Direkteur H.V.

Lay-out:
Lumax Utrecht

Druk:
Lumax Utrecht

Redaktie-adres:
Humanistisch Verbond
Oudegracht 152
Utrecht
Tel.: 030-318145

INGEZONDEN BRIEVEN

Nu de fluorideringsbestrijders gemeend hebben ook de „Humanist" tot hun werkterrein te moeten kiezen, is het nuttig dit niet zonder meer te laten passeren. Niet goed geïnformeerde lezers zouden onder de indruk komen van de kwasie wetenschappelijke uitspraken.

Het relaas van de heer H. W. Philips (15-9) kan gevoegelijk aan het kritische vermogen van de lezers worden overgelaten. Anders staat het met de heer Wannee (15-9) die het meer zoekt in de richting van halve waarheden. Een 7-tal voorbeelden hiervan wil ik aan u voorleggen:

1e. Bewering van de heer Wannee:
De leden van het bestuur van de maatschappij van tandheelkunde spreken niet namens hun leden.
Feit: De resolutie waarin staat „Fluoridering is volksgezondheidsbelang van de eerste orde" en die gesteund wordt door de artsenorganisatie is aangenomen op een **kongres** van de maatschappij met **algemene** stemmen.

2e. Bewering van de heer Wannee:
De Wereldgezondheidsorganisatie zou in een onbewaakt ogenblik de fluoridering hebben aanbevolen.
Feit: Aan deze **8e**(!!) keer dat de W.H.O. de fluoridering aanbeveelt sinds 1954, is een uitgebreide studie voorafgegaan uitgevoerd door 29 internationale deskundigen op dit gebied, hetgeen resulteerde in een rapport „Fluorides and Human Health". Vóór publikatie van het rapport is de tekst nog toegestuurd aan 93 kritische beoordelaars.

3e. Bewering van de heer Wannee:
Voor elk chemisch medicijn bestaan personen met overgevoeligheid dus waarom hiervoor niet.
Feit: Hoewel de vragende vorm reeds op onzekerheid hierover bij de heer Wannee wijst kan ik hem wat dat betreft geheel gerust stellen. Nooit is er één geval van schade aan de gezondheid vastgesteld door fluoridering (1 mg/l in het drinkwater). In het Amerikaanse Journal of Allergy staat dan ook: „There is no evidence of allergy or intolerance to fluorides as used in the fluoridation of community water supplies", ondertekend door elf deskundigen.

4e. Bewering van de heer Wannee:
Door de A.M.A. in de V.S. wordt een dosis van 2 mg/l als schadelijk aangenomen. Voor gevoelige personen en veeldrinkers is hier dus wel degelijk sprake van een vergif.
Feit: de A.M.A. (American Medical Association) staat volledig achter de fluoridering van 1 mg/l. hetgeen resulteert in plm. 100 miljoen gebruikers in de VS alleen al.

5e. Bewering van de heer Wannee:
De onderzoekkommissie van de Gezondheidsraad bestond hoofdzakelijk uit tandartsen.
Feit: Bedoelde kommissie bestond naast dr. A. J. C. Haex als voorzitter, uit: prof. O. Backer Dirks (hoogleraar preventieve tandheelkunde), dr. F. H. Cox (farmaceut), drs. G. J. van Esch (toxicoloog), dr. F. A. Nelemans (privaatdocent voor klinische farmacologie), prof. dr. J. B. Visser (hoogleraar konserverende tandheelkunde), prof. dr. K. C. Winkler (hoogleraar besmettingsleer), dr. J. F. de Wijn (arts, voedingsfysioloog), dr. W. Th. J. M. Hekkens (biochemicus) en H. F. Thoss (arts). Dus welgeteld **2** tandartsen.

6e. Vraag **van** de heer Wannee:
„Zijn de ministeries voor gezondheidszorg in Italië, Frankrijk, Zuid-Afrika, Z.O. Australië allemaal sufferds?"
Vraag **aan** de heer Wannee:
Zijn de ministers van gezondheidszorg in de VS, Sowjet Unie, Canada, Australië (ja ook!), Nieuw Zeeland, Ierland, Engeland, Nederland en nog ruim 20 andere landen waar gefluorideerd wordt allemaal sufferds?"

7e. Bewering van de heer Wannee:
Konsekwent gezond eten is wel degelijk in staat cariës geheel uit te bannen. Het is alleen bijna praktisch niet uitvoerbaar.
Feit: Mocht dit al waar zijn dan erkent de heer Wannee dus ook al zelf de praktische onuitvoerbaarheid op korte termijn. Daarom moeten we zolang we deze ideale toestand nog niet bereikt hebben, fluorideren (60% minder tandbederf).

Mocht al op een gegeven ogenblik op andere wijze de cariës geheel zijn uit te bannen dan nog is het mogelijk de fluorideringsinstallaties van de ene op de andere dag uit te schakelen.

Wat bedoelen de aktievoerders overigens met „eis zuiver drinkwater". Zuiver H_2O is via een waterleidingnet niet te leveren. Naast allerlei andere stoffen zit ook nu al fluor in het water (zelfs in het zgn. ongefluorideerde water dat de bezwaarden in Amsterdam kunnen halen) alleen meestal in te lage koncentratie.

Wil men nu eens aangeven hoeveel fluor dan volgens de heer Wannee c.s. dit zgn. zuivere water moet bevatten. Misschien 0,3 mg/l. zoals in veel streken in Nederland voorkomt? Of 1 mg/l. zoals in streken elders op de wereld **van nature** voorkomt en de optimale koncentratie is. Of misschien nog meer (soms meer dan 20 mg/l) zoals ook voorkomt.

S. N. F. Tamminga, Gieten.

Noot v. d. Redactie:

Over het voor en tegen van fluoridering is al reeds (te) veel geschreven in ons naar omvang beperkte blad. Wij zouden het hierbij willen laten. Discussie (dus) gesloten.

✻

Aan de Redactie van de Humanist.

Met verbijstering heb ik het hoofdartikel van Mr. Rood in de Humanist van 1 oktober j.l. gelezen. Mijns inziens worden de misverstanden in het Humanistisch Verbond alleen maar groter door de teneur van zijn artikel. (Misverstanden **rondom** het H.V. zijn er en zullen er altijd blijven). Het zeer boeiende en waardevolle artikel van S. H. Radius verscheen 24 juni j.l. in de Humanist. Zijn er positieve en negatieve reacties over Radius' artikel bij de redactie binnengekomen? en zo ja waarom deze dan niet direkt geplaatst? Wordt immers ook gedaan als het fluor in drinkwater o.i.d. betreft? Zo nee, waarom dan nu pas de felle reactie van de voorzitter van het H.V.? Zou er dan enige grond van waarheid schuilen, zo vraag je je af, in het artikel „Nederlandse humanisten in de kluisters van het kapitaal", Vrij Nederland, rubriek „Bij ons in Holland", 30 sept. j.l. en zou Mr. Rood er niet beter aan doen eens openhartig en humaan op dat artikel te reageren?

Bij voorbaat mijn dank.

L. Emck, Brouwershaven

Applicatiecursus Humanistisch Vormingsonderwijs

(werkgroep Alkmaar e.o.)

In Alkmaar start 20 november een kursus van 10 avonden en een weekend voor vormingsleid(st)ers die in het basisonderwijs willen gaan werken.

De toelatingseisen zijn: onderwijsbevoegdheid l.o. of kleuteronderwijs, Mikojel, J.L.O. of een gelijkwaardige opleiding.

Inlichtingen bij het sekretariaat: dhr. M. A. J. Hofhuis, Middengeestweg 16, Bergen N.H., tel. 02208 - 2585.

R&TV

Radio, Hilversum 1, 9.45-10.00 uur
29 oktober
Rechten van het kind (vraaggesprek met mevr. Rood-de Boer).
5 november
Invuloefening in Humanisme VIII.
TV, Nederland 1, voor het laatste journaal
29 oktober
Gesprek met Rob Tielman.
12 november
Aspecten van het openbaar onderwijs.
Gesprek met C. J. de Ronde, voorzitter van de vereniging openbaar onderwijs.

Geestelijke verzorging voor zieken en bejaarden

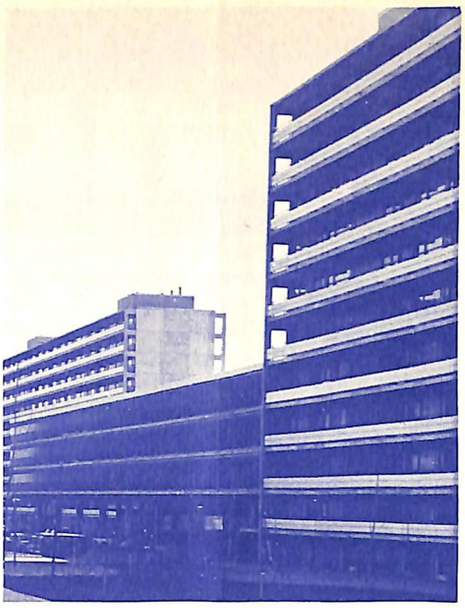

De in de titel van dit artikel weergegeven taak wordt namens het Humanistisch Verbond onder verantwoordelijkheid van de Humanistische Stichting voor Geestelijke Volksgezondheid door een daartoe in het leven geroepen dienst uitgevoerd.

Helaas zijn ook hier weer de te beperkte middelen aanleiding tot inkrimping van de dienst geworden en funktioneert deze thans onder leiding van een „vrijwilliger", terwijl juist nu alle aandacht nodig is om dit zeer belangrijke werk verder uit te bouwen. Ik overdrijf niet als ik stel, dat deze dienst binnen afzienbare tijd de grootste in het H.V. kan worden.

Wat is geestelijke verzorging?

Officieel heet het „de systematische, ambtshalve bemoeienis met de mens in zijn geestelijke moeilijkheden en bij de ontplooiing van zijn mens-zijn, teneinde de krachten te aktiveren die hem in staat stellen zelfstandig een levensvisie te hanteren, waardoor hij met zijn totale zijn betrokken is op het totaal van zijn bestaansverhoudingen".

Een mond vol dus, maar niet zo duidelijk voor de konsument. Het is een omschrijving van een zelfstandige wetenschap, discipline heet dat tegenwoordig, die nog niet zo heel veel beoefenaren telt, maar waarvan er toch jaarlijks door het Humanistisch Opleidings Instituut een tiental worden afgeleverd.

In het vervolg van dit artikel zal het uitsluitend gaan over geestelijke verzorging in ziekeninrichtingen omdat daar de eerste stappen zijn gezet en we t.a.v. de bejaardenzorg nog in het stadium van voorbereiding zijn.

Moest dat nu wel zo nodig, hoor ik in gedachten vele lezers zich afvragen. Ja, dat moest heel nodig en ik hoop u in het kort duidelijk te maken waarom.

Twee ervaringen uit de praktijk:

Een goede vriend van mij, specialist voor longziekten, werd enige tijd geleden voor het eerst in z'n leven voor één week in een ziekenhuis opgenomen. Hij vertelde me na afloop van z'n verblijf dat het een ellendige tijd voor hem was geweest en dat hij nu pas goed begreep wat hij teweegbracht als hij patiënten liet opnemen.

Een andere vriend werd voor onderzoek opgenomen. Na enige tijd drong hij aan op meer duidelijkheid t.a.v. zijn ziekte. Hij deed dit zo overdonderend dat men hem vertelde dat er twee kansen waren. Eén zou fatale gevolgen hebben, de andere alleen maar ernstige. Met dit duidelijke bericht was mijn vriend geheel op zichzelf teruggeworpen. Daar lig je dan in de zij het korte, maar toch indringende nacht. Gelukkig bleek het al vrij spoedig de ernstige aandoening te zijn.

Wat wil ik hiermee aantonen?

Dat het ziekenhuis in zijn medisch gezien perfekte organisatie niet in staat is de mens op te vangen. Dit is geen verwijt, maar een konstatering. Er ontbreekt in de staf van het ziekenhuis nog een specialist, namelijk een raadsman.

Dit blijkt ook uit de praktijk van 9 maanden arbeid van onze eerste fulltime raadsman in het Zeeweg Ziekenhuis te IJmuiden, J. de Lege.

In die tijd heeft de dienst geestelijke verzorging een grote invloed gehad op de benadering van de patiënten. Het is ook voor de hand liggend dat het nodig was. Wat weten we eigenlijk nog van die mens af. Hij heeft geleerd veel wat hem bezig houdt te verbergen. Hij moet stoer doen, moedig zijn. Zich gedragen naar allerlei normen die misschien wel nooit wezenlijk „echt" zijn geweest, maar tenminste thans hun waarde hebben verloren. Of hij heeft er juist niet naar kunnen leven en wordt afgebeuld met de vraag of hij soms te kort geschoten is. Hoe moet ik overweg met de situatie waarin ik hier terecht gekomen ben, is de veel voorkomende vraag.

De dienst geestelijke verzorging heeft tot taak een bijdrage te leveren aan het zo goed mogelijk vermenselijken van de situatie en het zo goed mogelijk persoonlijk begeleiden van de patiënten.

De humanistische raadsman heeft een begin van entree gemaakt in de Nederlandse ziekenhuiswereld. Een fulltimer en enkele parttimers zijn beroepsmatig bezig. Tesamen met hun konfessionele kollega's bouwen zij een waardevolle dienst uit. Loskoppelen zou fataal zijn.

Een argument temeer het Humanistisch Verbond te versterken.

J. PASMAN

Even uw aandacht!

Eind september hebben wij acceptgirokaarten voor het 2e halfjaar en voor het 2e, 3e en 4e kwartaal 1972 verzonden aan die leden die per halfjaar of per kwartaal hun kontributie betalen.

Aangezien wij, om kosten te besparen met de komputerverwerking, de betalingen slechts één keer laten registreren, is het niet mogelijk om de vervaardiging (en de verzending) van deze kaarten te voorkomen, óók al heeft u reeds eerder uw **gehele** jaarkontributie voldaan.

Eind oktober werd aan die leden van wie wij op 30 september 1972 nog niet de gehele kontributie 1972 hadden ontvangen een rappel-kaart gestuurd met opdruk „restant 1972", waarop aangegeven het resterende kontributiebedrag. Het kan zijn, dat u ondanks ons herhaaldelijk verzoek nog aan de afdeling hebt betaald en dat wij daarvan misschien nog geen opgave hebben ontvangen. Voor alle u toegezonden acceptgirokaarten geldt dat, als u reeds alles betaald hebt, u deze kaarten als **niet** gezonden kunt beschouwen! Degenen onder u die hun kontributie automatisch laten overschrijven, willen wij nogmaals vriendelijk doch dringend verzoeken met ingang van 1973 uitsluitend d.m.v. de acceptgirokaarten te betalen. Doet u dat niet, dan moeten wij uw betalingen apart via ponskonsepten opvoeren, wat ons veel extra werk geeft en u weet: onze organisatie is arm, dus veel mankracht hebben we niet.

Mogen wij u **vriendelijk** doch **dringend** verzoeken alle achterstallige kontributie vóór **10 november a.s.** te betalen; allereerst verlicht u onze zorgelijke liquiditeitspositie aan het einde van het jaar. Bovendien kan uw bijdrage dan ook nog tijdig verwerkt worden, voordat de betalingsoverzichten naar de afdelingen gaan!

Tenslotte herhalen wij nog eens ons verzoek:

— bij betaling uitsluitend de acceptgirokaarten te gebruiken,
— niet meer via de afdelingspenningmeester, maar rechtstreeks aan het C.B. te betalen,
— uw kontributie niet automatisch te laten afschrijven,
— als het enigszins kan, per jaar of per halfjaar te betalen,
— voor andere dan financiële mededelingen niet de girokaarten te gebruiken.

HET IS BELANGRIJK!

2 boeken over sensitivitytraining

Sensitivity-training is in de Verenigde Staten direct na de oorlog ontstaan en daar een rage geworden. Ook in Nederland begint het die kant op te gaan: alle mogelijke vormingscentra en instituten organiseren verbale en non-verbale communicatiegroepen, relatietrainingen, xoelapepel, enz. De NVSH gaf enkele boeken op dat terrein uit: Eric Berne: Mens erger je niet, Carl Rogers: Individueel en William Schutz: Blij. En nu dan is het eerste origineel-Nederlandse boek over „sensitiviteits-training" uit: **Spel en Tegenspel** (Bert Bakker, den Haag 1972) van Hans Korteweg, een in humanistische kring geen onbekende: hij geeft al jaren trainingen voornamelijk voor studenten in Utrecht, Eindhoven en Amsterdam.

Tevens is dezer dagen het boek **Sensitivity-training** verschenen in de reeks Menselijke Mogelijkheden van de uitgever Lemniscaat (red. Siroka c.s., Rotterdam, 1972), een serie boeken over humanistische psychologie onder de hoede van Prof. dr. H. C. J. Duijker.

Dit laatste boek is een zogenaamde reader en bevat een 20-tal artikelen bijeengegaard uit allerlei tijdschriften. Dit biedt het voordeel dat het onderwerp van verschillende kanten bekeken wordt, behalve wetenschappelijke artikelen bevat het ook persoonlijke verslagen van trainers en deelnemers en artikelen pro en contra. Dit is niet het geval met het boek van Hans Korteweg. Het is impressionistisch geschreven en daardoor beeldender, flitsender, boeiender en is de subjectieve visie van iemand, die een sensitivity-training wel „ziet". Hij staat ook wel kritisch, echter niet t.o.v. de methode, maar t.o.v. de deelnemers en, wat erg bevrijdend voor de lezer werkt: hij is uiterst kritisch t.o.v. zichzelf als trainer.

Beide boeken vullen elkaar prachtig aan. Het ene omdat het een all-round overzicht geeft van alle mogelijke vormen van sensitivity-training (sommige erg Amerikaans: er is een mooi verslag bij van een naakt-marathon), het andere omdat het zeer persoonlijk is en in de Hollandse situatie past. Of men sensitivity-training opvat als een vooruitgang, als oefeningen in een grotere gevoeligheid, waardoor een groter openstaan voor de ander en voor zichzelf mogelijk wordt, óf als een crisisverschijnsel, als een zoeken naar andere identiteiten dan die door de ouders en de maatschappij meegegeven zijn, in ieder geval is sensitivity-training niet alleen een modeverschijnsel, maar zal in onze veranderende maatschappij wel een blijverdje worden en is in ieder geval de moeite waard om mee op de hoogte te zijn.

Albert Nieuwland

LEDENWERFAKTIE '72

Op het moment dat wij dit schrijven (19 oktober) hebben wij, sedert de aktie op 10 september j.l. startte, rond 600 leden mogen inschrijven.

De direkte wervingsaktie vanuit het Centraal Bureau — ondersteund door radio- en t.v.-uitzendingen — is, als u dit leest praktisch afgesloten. Het door de leden verzamelde adressenmateriaal gaat thans naar de afdelingen. Nu is het woord aan de afdelingen, maar vooral: **Nu is het woord aan de ledenwerfgroepen!**

Gaarne vertrouwen wij dat door persoonlijk, al dan niet telefonisch, kontakt de ledenwerfgroepen op hun beurt nog eens 600 nieuwe leden binnen brengen (er is nog volop wervingsmateriaal beschikbaar, met name de folder „Wat is het Humanistisch Verbond"). De organisatie-sekretaris J. de Leede zal u gaarne met raad en daad ondersteunen.

De stand

De 10 best geplaatste afdelingen voor wat betreft de leden-aanwinst, bij de start van het 2e gedeelte van de aktie, zijn:

Amsterdam	115
Den Haag	45
Haarlem	32
Rotterdam	29
Hilversum	24
Amersfoort	22
Utrecht	21
Apeldoorn	20
Voorburg-Rijswijk	13
Gouda	12

Het is de ervaring van ondergetekende dat veel mensen alleen nog maar een persoonlijk duwtje in de rug nodig hebben om lid te worden. Het is zoals ik bij de opening van de aktie op 10 september in Den Haag stelde: „Er zijn duizenden en duizenden mensen, die net zo denken als u en ik. ZE ZIJN HUMANIST, MAAR NOG GEEN LID VAN HET VERBOND. Zeg het ze: HET VERBOND HEEFT U NODIG. U HEEFT HET VERBOND NODIG."

Help mee die 2e groep van 600 leden voor 1 januari a.s. te werven! Wanneer onze leden er ieder één avond voor zouden uittrekken, zouden wij gemakkelijk het 10-voudige van dit getal kunnen halen. En eigenlijk is dat broodnodig. Steeds meer taken komen op ons af, terwijl mankracht en financiële mogelijkheden kleiner worden.

Juist in de diepgaande geestelijke en maatschappelijke crisis waarin de mensheid zich thans bevindt, moet de stem van het georganiseerde humanisme klinken.

Draag daartoe uw steun bij. Werf een lid!

Direkteur